

MULTIDISZCIPLINÁRIS KIHÍVÁSOK, SOKSZÍNŰ VÁLASZOK

Number 1

2017

18 57

BGE

On-line tanulmánykötet

Szerkesztette:

FENYVESI Éva, PhD – VÁGÁNY Judit, PhD

Borító: FLOW PR

Kiadja:

**Budapesti Gazdasági Egyetem, Kereskedelmi, Vendéglátóipari és
Idegenforgalmi Kar, Közgazdasági Intézeti Tanszéki Osztály**

Felelős kiadó:

FENYVESI Éva, PhD

a Közgazdasági Intézeti Tanszéki Osztály vezetője

ISBN 978-615-5607-28-8

2017.

ISZLÁM ÁLLAM – ÁLLAM?

ISIS – IS IT A REAL STATE?

KERTÉSZ Gábor

Kulcsszavak: *Iszlám Állam, Közel-Kelet, diplomácia*

Keywords: *ISIS, Near East, diplomacy*

JEL kód: *Z10*

Összefoglalás

Még el sem ülték a 2007-es pénzügyi válság utóregései, nemhogy a helyreállítás befejeződött volna, mikor új szereplő jelent meg a nemzetközi hírekben: az Iszlám Állam. Eleinte azt hittük, a már hosszabb ideje ismert al-Kaida egy tagjáról van szó. Hamarosan a közel-keleti geopolitika meghatározó tényezője lett.

De mi is ez? A cikkben az Iszlám Állammal kapcsolatban eddig született tanulmányok és elemzések alapján elindulva keresem az elvi és a gyakorlatban használható választ. Államnak mondja magát a nevében; és nem csak a média, hanem nemzetközi szinten minden politikus is ezen, a saját maga választotta néven nevezi, de közben terrrorszervezetként, nem államként definiálják. A kérdés megválaszolásához először a fogalmakat szükséges tisztázni. Állam? Terrrorszervezet? Vagy valami más? Melyiknek tudjuk jobban megfeleltetni? Ez idáig tiszta elmélet. Az viszont már egy alkalmazott tudomány, az üzlet, vagy a politika illetve a diplomácia kérdése, hogy a szigorú elméleti vizsgálat által adott válasz megfelelő-e, vagy valamilyen alakításra van szükség, hogy a céljainknak és érdekeinknek megfelelő eredményt kapjuk. Ehhez viszont elsődleges fontosságú, hogy tisztában legyünk valós céljainkkal és érdekeinkkel; a döntéshozók legalább saját maguknak ne hazudjanak ebben a kérdésben.

Ahhoz, hogy valakivel üzleteljünk, gazdasági kapcsolatban legyünk, nem szükséges azonos, vagy akár hasonló alapokon állnunk. Működnek üzleti kapcsolatok a felek közti bizalom hiányában is, csak a biztonságra fordítanak nagyobb erőforrásokat. Az erre vonatkozó döntést az üzleti kapcsolattal járó előnyök és hátrányok mérlegelésével lehet megalapozottan meghozni – és a körülmények változásakor szükség esetén felülvizsgálni.

Elemzem még azt a kérdést is, hogy milyen indokok és hatások hozták létre az ISIS-t; és ha legyőzzük, akkor később már csak múlt emlékek marad, vagy számítani lehet ismételt – esetleg új név alatti – megjelenésére.

Summary

We were not out of the global financial crisis of 2007 yet, the rebuilding process has not come to an end, when a new player appeared in the international news: the Islamic State of Iraq and Syrian (ISIS). First we thought it was only a part of al-Kaida known for a longer period of time. But it soon became a deterministic player of the Near East geopolitical play.

But what is it? In the article I search the answer that can be used in theory and in practice, on the base of the studies published about the ISIS. It calls itself a state in its name, and not only the media, but every politician at international political level uses its name given by itself, but they define it as a terrorist organ, not as a state. To answer the question first we need to clarify the terminology. Is it a state? Is it a terrorist organ? Or something else? Which one is better to classify? To this point it is pure theory. But it is the question of an applied science, business, politics and diplomacy if the answer given by strict theoretical examination can be accepted or it needs some modifications so that it corresponds to our goals and interests.

To answer this question it is very important to know our real goals and interests and that decision-makers do not lie at least themselves.

To make business with somebody it is not necessary to stand on the same or on similar basis. Business can go on without trust, but in this case more resources have to be invested to safety. We can make a well-based decision only if we know the advantages and disadvantages of the certain business relationship – and if circumstances change, we can modify our decision if it is necessary.

Finally I analyze the question, which reasons and effects created ISIS, and if we defeat it, will it be only a bad passing memory, or we can calculate with its reappearance, possibly under a new name.

Bevezetés

Még el sem ültek a 2007-es pénzügyi válság utóregései, nemhogy a helyreállítás befejeződött volna, mikor új szereplő jelent meg a nemzetközi hírekben: az Iszlám Állam (továbbiakban az angol rövidítést használjuk: ISIS¹⁰). Eleinte azt hittük, a már hosszabb ideje ismert al-Kaida¹¹ egy tagjáról van szó. Hamarosan a közel-keleti geopolitika meghatározó tényezője lett, és az európai politikára is jelentős hatást gyakorolt. Jelenleg – a cikk írásakor, 2017. januárjában – úgy tűnik, a koalíció seregei rövidesen elfoglalják – elpusztítják – utolsó állásait és hamarosan minden szép és nyugalmas lesz.

De mi is ez? Államnak mondja magát a nevében; és nem csak a média, hanem nemzetközi szinten minden politikus is ezen, a saját maga választotta néven nevezi, de közben terror-szervezetként, nem államként definiálják.

A történet az Irak elleni NATO invázióig nyúlik vissza, amikor a szövetséges – zömében amerikai – csapatok helyi szövetségeseket kerestek. Ekkor vált ismertté Abu Musab al-Zarqawi és szervezete, amely csatlakozott az al-Kaidához. Az al-Kaida helyettes vezetőjétől kapott egy nagyon fontos levelet, amiben a jövőendő célokat és az ahhoz vezető utat vázolta fel. Eszerint (1) ki kell űzni Irakból az amerikai (és szövetséges, nyugati) katonákat (2) ki kell kiáltani a kalifátust, (3) felkelést kell szítani a környező országokban és (4) meg kell küzdeni Izraellel. Visszanézve az utóbbi éveket, a menetrend működőképes, csak „rákmozgásban” halad, hiszen a (3) – (1) pontok fordított sorrendben következtek be, és – a kalifátus kikiáltását kivéve – nem az ISIS tevékenységének következtében. A szíriai polgárháború 2011-ben tört ki, Irakból pedig az amerikai és szövetséges csapatok 2011. decemberében

¹⁰ Islamic State of Iraq and Syria. Magyar nyelvű szövegben furcsa angol rövidítés használata, azonban a szöveg így akaratlanul, véletlenül sem felel meg annak a marketingpszichológiai célnak, hogy ha sokszor mondunk valamivel kapcsolatban egy jelzőt, előbb-utóbb elfogadjuk, hogy az tényleg megfelel annak a jelzőnek.

¹¹ Oszama bin-Laden által létrehozott iszlamista terrorszervezet, amelynek a világ számos országában voltak helyi szervezetei. Oszama bin-Laden a szervezet ideológiáját és stratégiai célokat fogalmazott meg, a helyi csoportok hajtották végre a konkrét akciókat. A rendszer működése és struktúrája hasonlít a gazdasági életben ismert franchise rendszerekhez, ahol a központ adja a know-how-ot, az egyes csoportok ennek megfelelően fejtik ki tevékenységüket.

fejzték be a kivonulást. Legelőször a harmadik, nagyon fontos lépés következett be, amikor 2006. október 13-án kikiáltották a kalifátust¹².

Anyag és módszer

Hogy meg tudjuk válaszolni az alapkérdést – t.i. állam-e a magát Iszlám Állam-nak nevező valami – először a fogalmakat szükséges tisztázni. Az alkalmazott fogalmak a jog, a politológia, a diplomácia eszköztárából valók, mindegyiknek jelentős szakirodalma van, amiből itt – talán önkényesen – egy, szakmai véleményem szerint széles körben elfogadottat használok. Ezen elméleti definícióalkotás után már nem a „minek nevezzelek”, hanem a „mit kezdjek veled” kérdés merül fel. Az viszont már egy alkalmazott tudomány, az üzlet, vagy a politika illetve a diplomácia kérdése, hogy a szigorú elméleti vizsgálat által adott válasz megfelel-e, vagy valamilyen alakításra van szükség, hogy a céljainknak és érdekeinknek megfelelő eredményt kapjunk. Ehhez viszont elsődleges fontosságú, hogy tisztában legyünk valós céljainkkal és érdekeinkkel; a döntéshozók legalább saját maguknak ne hazudjanak ebben a kérdésben.

Ahhoz, hogy valakivel üzleteljünk, gazdasági kapcsolatban álljunk, nem szükséges azonos, vagy akár hasonló alapokon állnunk. Működnek üzleti kapcsolatok a felek közti bizalom hiányában is, csak a biztonságra fordítanak nagyobb erőforrásokat. Az erre vonatkozó döntést az üzleti kapcsolattal járó előnyök és hátrányok mérlegelésével lehet megalapozottan meghozni – és a körülmények változásakor szükség esetén felülvizsgálni.

Állam

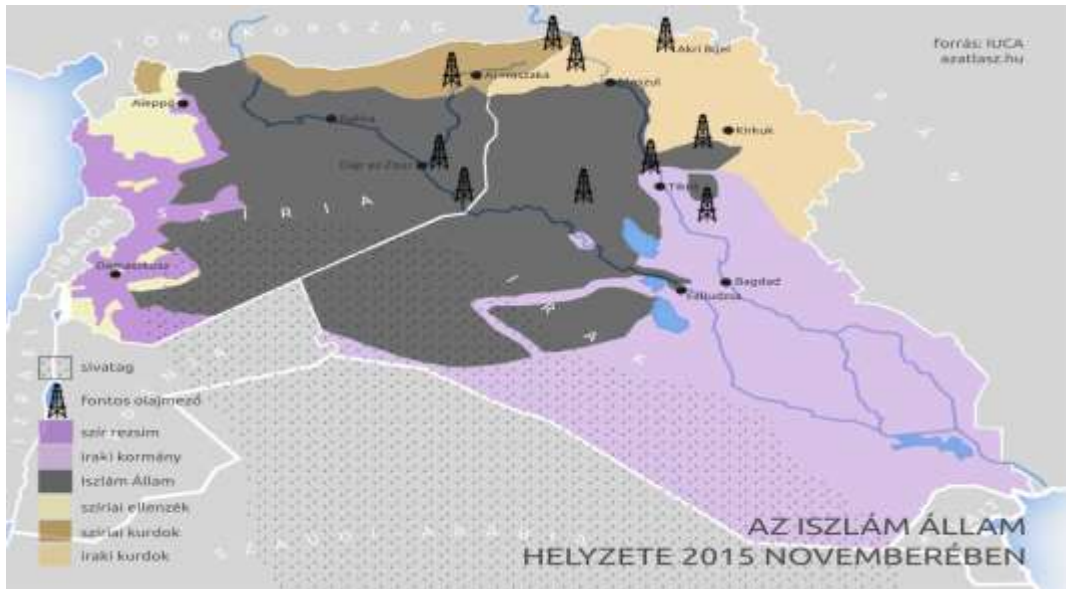
A nemzetközi közjogban alapdefinícióként használt fogalom. Eszerint az államnak – ahhoz, hogy valamilyen entitást a nemzetközi közösség államnak nevezzen – három konstitutív követelménynek kell eleget tennie, bármelyik hiányában nem nevezhető államnak. Viszont a szakirodalom egyetért abban, hogy a három elemmel rendelkező szervezet ipso facto államnak minősül, nem szükséges hozzá más államok diplomáciai úton megtett ún. „államelismerése”, annak ellenére, hogy a nemzetközi porondon való megjelenéshez elengedhetetlen, hogy más állam(ok) álamként elismerjék és így valamilyen államközi kapcsolatba lépjenek.

A három elem: a terület, a (azon élő) népesség és a fölöttük gyakorolt főhatalom (kormányzati hatalom)¹³. Röviden tekintsük át, rendelkezik-e – a cikk megjelenésére talán már múlt időbe téve, rendelkezett-e – az ISIS ezekkel az elemekkel.

Területe folyamatosan változott, itt egy 2015. novemberi állapotot leíró térképet közlök (1. ábra).

¹² BARRETT, R. The Islamic State. Soufangroup, 2014. 11-18.

¹³ NGUYEN, Q. D. ET AL: Nemzetközi közjog. Osiris, Budapest, 1998. 206-211.

1. ábra. Az Iszlám Állam helyzete 2015 novemberében

Forrás: IUCA azatlasz.hu

A térképen úgy látszik, mintha egymással nem érintkező területek lennének az ISIS területeként jelölve, de azzal a szakirodalom maradéktalanul egyetért, hogy attól, hogy esetleg több exklávéval rendelkezik, a teljes területet államterületnek tekintjük.

Ezekből azt láthatjuk, hogy az első feltételt – a területet – az ISIS teljesítette.

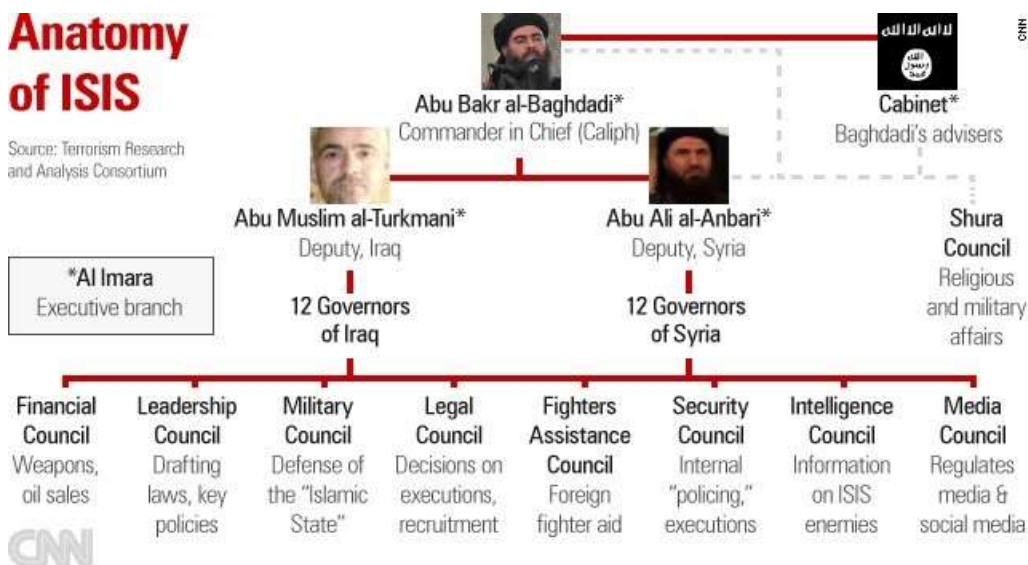
Népesség

Itt eljutottunk egy olyan kérdéshez, amiben a szakértők és utánuk a politikusok, médiaszemélyiségek és más publicisták végeláthatatlan számháborút vívtak-vívna. A számok az utolsó békeévi népességi adatokból kiindulva, a területet elhagyó menekültek és a területre érkező, az ISIS-hez csatlakozók becsült számával korrigált adatok elég tág szórást mutatnak, 2,8 és 8 millió fős lakosság között.

Főhatalom

Első pillantásra azt hihetnénk, itt tulajdonképpen csak a szervezet belső hatalmi struktúrája a lényeges, de a főhatalom gyakorlását nem csak az ISIS harcosai fölött, hanem egész területe – vagyis ide értve az ott élő civileket – fölött is gyakorolni kell. A hozzáférhető szervezeti ábrák a szervezet militáris rendszerére helyezik a hangsúlyt, de a civil igazgatás szükségessége is megjelenik. Arra vonatkozó adat – bár az állam minőség szempontjából ez indif-

ferens – nem áll rendelkezésre, hogy milyen hatékonysági fokon működik ez a civil köz-igazgatás¹⁴.

2. ábra. Az ISIS felépítése

Forrás: Terrorism Research and Analysis Consortium

Röviden áttekintve a kérdésben egységes szakirodalmat látjuk, hogy ahhoz, hogy a három szükséges kritériummal az ISIS folyamatosan rendelkezett, de a nemzetközi közösség, bár a saját maga által választott néven nevezi, nem ismeri el államnak, függetlenül attól, hogy a szakirodalom szerint az államelismerés nem konstitutív, hanem deklaratív.

A „ki vagy te” kérdésre tovább keresve a választ a jogi, politológiai és szociológiai szakirodalomban található fogalmakat tekintjük át, hogy az ISIS azok közül melyiknek felel meg.

Terrorszervezet

Személyek csoportja, amely az erőszak alkalmazásának, vagy az azzal való fenyegetésnek olyan stratégiáját gyakorolja, melynek célja a félelemkeltés révén meghatározott politikai, ideológiai, vallási célok kikényszerítése¹⁵. A csoport létszáma nagyon széles skálán mozog: pár személytől több tízezerig. Ha csak egy pillantást vetünk az ISIS működésének médiában való megjelenésére, láthatjuk, hogy ennek a definíciónak is megfelel.

¹⁴ A későbbiekben fogom röviden vizsgálni, hogy objektíve rendelkezett-e a közigazgatás működtetéséhez szükséges forrással.

¹⁵ TÁLAS, P. A terrorizmus anatómiája. Zrínyi, Budapest, 2006. 12.

A magyar jogban a terrorcselekmény büntetőjogi tényállása írja le a terrorizmus működését. Eszerint terrorcselekmény akkor valósul meg, ha az elkövető abból a kifejezett közvetlen célból, hogy az államot, állami szervet, másik államot vagy nemzetközi szervezetet arra kényszerítsen, hogy valamit tegyen, ne tegyen vagy eltűnjön, vagy ezen szervek működését megzavarja vagy a saját vagy másik állam gazdasági- társadalmi rendjét megváltoztassa, vagy megzavarja, vagy a lakosságot megfélemlítse, személy elleni erőszakos, vagy közveszélyt okozó bűncselekményt követ el¹⁶. Ugyancsak a büntetőjog írja le a terrorizmushoz szorosan kapcsolódó tevékenységeket, azokat is bűncselekménynek minősítve. A terrorcselekmény kiemelt társadalomra veszélyessége folytán a törvényhozó büntetni rendeli azt is, aki, bár tudomása van a tervezett terrorcselekményről, azt nem jelenti a hatóságoknak¹⁷. A feljelentés elmulasztását csak a társadalomra – és az államra – kiemelten veszélyes bűncselekmények esetén rendeli büntetni a jogalkotó¹⁸.

Lázadó szervezet vagy felszabadítási mozgalom

Az állam területének egy részét ellenőrzése alatt tartó, a függetlenség kivívására és elismeretésére törekvő szervezet¹⁹. Ennél a pontnál szól bele a diplomácia és a nemzetközi politika a tankönyv-szerű elméletekbe. Hiszen a felszabadítási mozgalom is rendelkezik az állam mindhárom fogalmi elemével, mégsem ismeri el a nemzetközi közösség államnak, mivel önálló, saját maga által igazgatott területe a nemzetközi status quo által biztosítottan egy másik állam területének a része, ezért államiságának elismerése egy új status quo kialakítását követeli meg a nemzetközi közösségtől. Ezen okok miatt a lázadó szervezetek, vagy felszabadítási mozgalmak jellemzően hosszú, általában emberöltőnyi, vagy azt meghaladó ideig küzdenek önálló államiságuk eléréséért. A szervezettípusnak már a két neve is mutatja, hogy a nemzetközi politika keresztútjében próbálják érvényesíteni érdekeiket, hiszen míg a vele baráti államok „felszabadítási mozgalom”-nak nevezik, addig az általa uralt terület államának barátai „lázas szervezet”-nek nevezik. A szervezet²⁰ működése során, amíg az államiságot (és annak a nemzetközi közösség általi elismerését) eléri, jellemzően számos erőszakos bűncselekményt követnek el tagjai annak érdekében, hogy ezekkel a cselekményekkel rávegyék az érintett államokat szervezetük államiságának és függetlenségének elis-

¹⁶ 2012. évi C. tv. 314. § (1) bek.

¹⁷ 2012. évi C. tv. 317. § terrorcselekmény feljelentésének elmulasztása

¹⁸ Amikor önmagában az valósít meg bűncselekményt, ha valaki az általa észlelt bűncselekményt nem jelenti fel a hatóságoknál a hatályos büntetőjog (2012. évi C. tv.) szerint:

191. § emberrablás feljelentésének elmulasztása

263. § állam elleni bűncselekmény feljelentésének elmulasztása

300. § korrupciós bűncselekmény feljelentésének elmulasztása

317. § terrorcselekmény feljelentésének elmulasztása

328. § nemzetközi gazdasági tilalom feljelentésének elmulasztása

¹⁹ NGUYEN, Q. D. et al: Nemzetközi közjog. Osiris, Budapest, 1998. 224-227.

²⁰ Azért használom a szakirodalom és a diplomáciai-politikai gyakorlat által használt „lázas szervezet” és „felszabadítási mozgalom” kifejezés helyett a „szervezet” kifejezést, mivel ez neutrális, nem minősíti a célkitűzéseket, ellentétben a „lázas” és a „felszabadítás” kifejezésekkel, amik a szervezettel, vagy ellenfelükkel való azonosulást mutatja.

merésére. Az államok terrorizmus elleni küzdelmének másik oldala a terrrorszervezet anyagi forrásainak elvágása. Ezt a különböző embargók és kereskedelem-korlátozó nemzetközi egyezmények mellett a nemzeti jog a büntetőjoggal tudja megtenni, amikor a terrorcselekmény elkövetésére készülő személynek anyagi segítséget biztosítót rendeli büntetni²¹.

Amíg a szervezet a nemzetközi közösség által elismert állammá válás hosszú rögös útját járja, tagjai a szervezet vezetése által kapott parancsot végrehajtva²² jellemzően számos súlyos bűncselekményt követnek el. Amíg a szervezetet nem ismerik el független államnak, ezek a személyek súlyos büntetésre számíthatnak, viszont ők és a szervezet többi tagja és szimpatizánsa ezt hősiességnek, mártíromságnak tekintik²³.

Bűnszervezet

Három, vagy több főből álló, hosszabb időre létrejött, összehangoltan működő, súlyos bűncselekmények²⁴ elkövetése céljából létrejött csoport. A fogalom a nem nemzetközi büntetőjogból származik, alapvetően a hazai gyakorlat pár tíz fős csoportokra tervezte, bár külföldön, ahonnan a fogalom a magyar büntetőjogba az ezredforduló előtt bekerült, több ezer fős bűnszervezetekre alkalmazták a bírák. A hatályos magyar büntetőjog, ami napjaink nemzetközi kihívásaira válaszolva részletesen foglalkozik a terrorizmus kérdésével (ld. az előző alpontokban írtakat), a terrorista csoport fogalmát is megadja. Eszerint terrorista csoport a három vagy több személyből álló, hosszabb időre szervezett, összehangoltan működő csoport, amelynek célja terrorcselekmény elkövetése²⁵.

Eredmények

A lehetséges releváns fogalmakat végignézve láthatjuk, hogy az ISIS bármelyik fogalomnak megfeleltethető, különösen hosszú indokolás nélkül le tudjuk vezetni, hogy miért ebbe, vagy abba a csoportba soroljuk. Ez viszont azt jelenti, hogy a politikai döntéshozóknak kell eldönteniük, hogy melyik fogalomnak feleltetik meg, annak függvényében, hogy mik a globális és belpolitikai céljaik.

Ezen kívül azt is szükséges felmérni, hogy a másik félnek mik a céljai. Ezt talán leegyszerűsíthetjük azzal, hogy kikiáltotta államát²⁶. Ez a tankönyvszerű definíció szerinti állam kalifátus. Viszont a kalifa fogalma napjainkban nem széles körben ismert, hiszen az utolsó kalifa Abu-Medzsid 1924-ig viselte a címet. A szakirodalom szerint a kalifa Mohamed helyettese,

²¹ 2012. évi C. tv. 318. § (1) bek.

²² 2012. évi C. tv. 14. § (1) bek. felbujtó aki más bűncselekmény elkövetésére szándékosan rábír.

²³ TÁLAS, P. A terrorizmus anatómiája. Zrínyi, Budapest, 2006. 82.

²⁴ A hatályos magyar büntetőjogi szabályozás szerint legalább 5 év szabadságvesztéssel büntetni rendelt bűncselekmények elkövetése céljából jön létre a csoport. 2012. évi C. tv. 459. §. (1) bek. 1. pont.

²⁵ 2012. évi C. tv. 319. §

²⁶ Az ISIS céljairól ld. WOOD, G.: What ISIS really wants? Atlantic, 2015.

vallási hatalommal rendelkezik, és ezzel kapcsolódik össze világi-politikai hatalma. A VII. századtól a Közel-Kelet egységes muzulmán birodalmában a kalifa gyakorolta az egységes és osztatlan – vallási és világi – hatalmat muzulmán vallású birodalma felett²⁷. A mindenkori kalifa hatalmát mutatja, hogy Omár kalifa 639-ben rendelte el, hogy (a mai gregoriánus nyugati naptár szerint) 622. július 16. napja legyen a muzulmán naptár kezdő napja²⁸.

Ha röviden feltételezzük, hogy a nagy – legalábbis a Közel-Keletről kiinduló – világvallások hasonló fejlődési pályát futnak be, akkor a mai muzulmán világot a késő XIV. századi Európával vethetjük össze. Ekkor a Pápai Állam uralta közép-Itáliát, de a pápának spirituális elsőségét és tekintélyét Nyugaton senki nem kérdőjelezte meg még akkor sem, ha éppen hadat viselt ellene. Az invesztitúra harcban egyre inkább látszott, hogy a világi uralkodó független az egyháztól, sőt hosszú távon befolyást is fog szerezni fölötte.

A muzulmán világban közvetlenül Mohamed halála után létrejött egy jelentős, napjainkig meghatározó szakadás. Mivel Mohamednek nem volt fiúgyermek, az első kalifa tisztségre két jelölt volt: apósa, Abu Bakr – akit a követők többsége elfogadott – és egyik lányának a férje, Ali, akit a kisebbség fogadott el. Ez a tulajdonképpen hatalmi-politikai alapon megjelent vallás megosztottság azóta is létezik. Abu Bakr követőiből alakult ki a ma szunnitának nevezett többségi irányzata az iszlámnak, Ali követőiből pedig a síták²⁹. A síta szunnita ellentétéről könyvtárakat megtöltő szakirodalom született nemcsak a muzulmán világban. Ennek alapján jelzésértékű az ISIS kalifájának névválasztása Abu Bakr al-Bagdadi, vagyis célja az első kalifához hasonlóan az egész muzulmán világ irányítása.

A kereszténységet példaként hozva azt láttuk, hogy a megjelenését követő XIV. században már elkezdődött az egyházi- és a világi hatalom szétválasztása irányában az elméleti alapozás után már a hatalmi politikai lépések is. A muzulmán világban ez irányban még elméleti puhatólózás, alapozás sem jelent meg. Ennek megint történelmi okai vannak, hiszen az iszlám vallás a legelső pillanattól kezdve egységben kezeli a vallási és a világi hatalmat.

A muzulmán világban a szekularizáció, az állam és az egyház elválasztása egyáltalán nem jelent meg, az számukra értelmezhetetlen, vagy eretnek fogalom. Viszont a kalifának, ennek az egységes vallási-világi vezetőnek az élet minden területére kiterjedő legfőbb hatalma lényegében a muzulmán vallás megszületése óta egyértelműen benne van a muszlim kultúrában, közgondolkodásban. Ezért bír kiemelkedő jelentőséggel, hogy al-Bagdadi kalifává kiáltotta ki magát, nem pedig valami más, szélesebb körben ismert politikai vezetői címet adott magának. Mint kalifa, lelki, spirituális hatalma alatt állnak a muszlim vallású személyek, függetlenül attól, hogy mely országban élnek.

²⁷v.ö.: A keresztény Európában a „két kard elmélet” a pápai és a császári hatalomról. Míg a nyugati kereszténység a „két kard elmélet” mezsgyéjén és az invesztitúra harcokon át lassan eljutott az egyháztól független világi hatalomig, addig az iszlám világban ez a kettősség nem jelent meg még olyan szinten sem mint a keleti (ortodox) kereszténységben, ahol a világi uralkodó egyértelműen a vallási vezető fölé áll.

²⁸ Brix, J: Encyklopédia of time. SGE Publications, 2009. 131.

²⁹ A „síták Ali” Ali pártja kifejezésből származik.

A muzulmán világban az egyének lojalitása a nyugaton megszokott és ismert szerkezettől szögesen eltér, itt a skála egyik végén a család és a klán – mint kis közösség ad identitásteremtő lojalitást – másik végén az iszlám vallás és kultúra egyetemessége és az egész világot elfoglalni kívánó vágya jelenik meg. A kettő között – a mi fogalmaink szerinti – nemzeti identitás az ő fogalmi keretükben nem jelenik meg³⁰. Ezért könnyebb a muszlim fiatalokat beszippantania az ISIS toborzóinak, hiszen (1) a kalifa szavát hozzák (2) aki egy nagy, az egész világot Allah uralma alá hajtó harcba hívja őket. És ehhez a két fontos érvehhez hozzá jön egy harmadik is, hiszen aki ebben a harcban – ami dzsihádnak, azaz szent háborúnak számít – meghal, bebocsáttatik a paradicsomba³¹.

Ezek alapján érthető, hogy tudott az ISIS könnyen jelentős létszámú sereget toborozni a nemzetközi közösség intézkedései ellenére is. Ha visszanezünk az iszlám kezdeteire a történelemben, Mohamed és az első kalifák a VII. században az iszlám vallás és politika egységességével való térítésével tudták megeremteni expanzívan növekvő birodalmukat, amelynek Mohamed halálakor már körülbelül 100.000 híve volt, akik egyúttal adózó alattvalók és harcoló katonák is voltak. Az ISIS vezetői ezt a muszlim világban általánosan ismert történetet akarják reprodukálni. Ebben két lényeges eltérés van a prototípushoz képest: (1) a Korán évszázadok óta ismert és változatlan, nincs Mohamed, aki egy új helyzetre új útmutatást adjon³² és (2) a környező – és a világ minden más tájáról való – államok összefogtak és szövetséget kötöttek, hogy legyőzzék és elpusztítsák.

Annak alapján, hogy az ISIS államformája kalifátus, Wood kérdésére: „mit akar ténylegesen az ISIS” adott választát: „vallásos csoport, akik mélyen hisznek kiválasztottságukban és abban, hogy ők az eszközök arra, hogy eljőjön a világvége”³³; cizellálnám.

Bár interkulturális vizsgálatoknál nagyon könnyen vezethet hibás eredményre, ha az elemző a saját kultúrája által ismert és használt fogalmakkal, axiómákkal és módszerekkel dolgozik és az eredményeket korrekció nélkül fogadja el, a „mit akar ténylegesen” kérdést vezetési stratégiai és taktikai kérdésként lehet megválaszolni.

A stratégiai végcél a muzulmán kultúra alapján könnyen megadható úgy, hogy „az egész világ fogadja el a kalifa hatalmát”. Az ennél rövidebb távú célok: az ISIS léte és a nemzetközi közösség (az ő saját fogalmaik szerint a hitetlenek) általi elfogadása. Ez utóbbi megint felvet interkulturális kérdéseket, hiszen a nyugati kultúrában az „élni és élni hagyni” axiómatikus elv az iszlám kultúrában nincs meg, ott a „félek tőle, ezért nem keresztezem útjait” elv működik. Technikailag mindkét elv eredménye a békés egymás mellett élés és mint a

³⁰ HUNTINGTON, S: A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása. Európa. Budapest, 2004. 286.

³¹ Bukhári 1,2,35. „Ha megölik a [t.i. hitetlenek elleni] harcban és mártírhalt hal, bebocsáttatik a Paradicsomba.”

³² Bár az iszlám tudósok az elmúlt több mint ezer év alatt folyamatosan fejlesztették azt a tudást, hogy a Korán VII. századi mondataiból hogy vezessék le az éppen aktuálisan felmerült problémára a vallásilag megalapozott választ.

³³ WOOD, G. I.M.

hatalmi politikában általában, egy megállapodás addig marad hatályban, amíg egyik fél nem szerez olyan erőt, amivel a másik felet le tudja győzni.

Bár első pillantásra talán kissé avított, történelmi kérdésnek tűnik, aminek a jelen helyzetben nincs relevanciája, de röviden nézzük meg, hatalma csúcsán mennyi gazdasági realitása volt az ISIS-nek céljai elérésére. A CIA becslései szerint a szervezetnek 2015-ben legalább 2.000.000.000 USD bevétele volt, ami zömmel a feketeipiaci kábítószer, műkincs, és olaj exportból származott, kisebb részben pedig szimpatizáns személyek és szervezetek adományaiból, míg a hagyományos adóbevételek – amik között a hírek szerint a muszlim jog- és gazdaságtörténetből ismert ún. „hitlenek adója”³⁴ is szerepel – a teljes költségvetés kis részét tették csak ki a becslések szerint³⁵. Ez a kétmilliárd dollár sok vagy kevés? Egy kis terrorista szervezet számára ez nyilvánvalóan rengeteg pénz, viszont egy saját szuverén területtel rendelkező és a környező hatalmakkal harcoló szervezet számára viszont elég kevés. Ha megnézzük a Föld országainak gazdasági adatait³⁶, ez az összeg a 165-166. helyre elegendő, két kis ország, a Közép-amerikai Belize és a himalájai Bután között³⁷. A listán lejjebb már csak kis területű, döntően szigetországokat találunk. Ebből is rögtön látszik, hogy ez a bevétel egy több tízezer négyzetkilométer területű állam számára nagyon kevés. A közigazgatás működése – ami az állam harmadik elemének, a főhatalomnak fontos indikátora – szempontjából a GDP/fő adat is fontos adat, hiszen napjainkban egy közigazgatási rendszer működéséhez – működőképességéhez – jelentős összegre van szükség. Ezt az adatot az ISIS esetében becsült adatok tudjuk számítani. Elfogadva a CIA 2.000.000.000 USD vélelmezett bevételt a szakirodalom által becsült, az ISIS által ellenőrzött területen élő lakosság 2015. év végi becsült számának két végétét nézve (2,8 millió és 8 millió fő) 715 USD/fő és 250 USD/fő GDP/fő között ingadozik. Ezek az összegek magyar szemmel nézve nagyon alacsonyak³⁸ azonban csak a becsült legalacsonyabb érték (250 USD/fő) alapján nem kerül fel a listára³⁹, a becslés felső határa (714 USD/fő) a 171-172. helyre elegendő Ruanda és Sierra Leone között

Ha megnézzük az ISIS által megölt személyek számát (későbbi saját „szuverén” területük elfoglalását, megvédését, az ott lakó lakosság körében végrehajtott kivégzéseket és aktivistái által a világ más részein végrehajtott terrortámadásokat), az áldozatok száma több tízezres nagyságrendű lesz, aminek döntő része a saját terület megszerzése-megvédése kapcsán meghaltakból adódik. Ez a szám terrortámadást nézve kiugróan magas, viszont a Közel-

³⁴ A magyar kultúra a török-kori „haradz” kifejezést ismeri. A „haradz” a nem muzulmán vallású személyek adója a muzulmán állam felé, amely megfizetése esetén korlátozások mellett gyakorolhatják vallásukat. A modell a napjainkban a szervezett bűnözés által alkalmazott „védelmi pénz” konstrukcióhoz hasonlítható.

³⁵ Hivatkozik rá: BBS News: What is 'Islamic State'? BBC, 2, December 2015.

³⁶ IMF World Economy Database, 2016. (országok GDP szerinti listája, nominális)

³⁷ Csak viszonyításként: ugyanezen a listán Magyarország az 58. Irak és Kuvait között.

³⁸ Magyarország a lista szerint a 60. 12.240 USD/fő értékkel. IMF World Economy Database, 2016. (országok egy főre jutó GDP szerinti listája, nominális)

³⁹ A listán 189. Burundi 304 USD/fő értékkel, Szíria adatok nélkül szerepel a listán. (u.o.)

Kelet egyik olajban gazdag régiójának birtoklásáért vívott harcot (egy háborút) nézve már nem kiemelkedően magas.

A következő nagyon fontos kérdés: honnan jönnek az ISIS harcosai? Az adatok szerint az egész világról érkeztek muzulmán harcosok. Nem csak a Közel- és Közép-Kelet valamint Észak-Afrika muzulmán vallású államaiból, hanem harcosná vált sok második-harmadik generációs Európai Unió tagállami állampolgársággal rendelkező személy is⁴⁰. Ennek kapcsán felmerül a kérdés, hogy miért mennek oda harcolni az ISIS-ért. A választ – véleményem szerint – az „Iszlám Újjászületés” fogalmában találjuk meg. A fogalmat Huntington írja le⁴¹. Meglátása szerint e jelenség olyan jelentős történelmi esemény, ami a Reformációval, vagy Francia Forradalommal mérhető össze. Leírása szerint célja a nyugati civilizációtól a modernitás átvétele, a hagyományos muzulmán társadalmi, kulturális értékek maradéktalan megtartása mellett. Az Iszlám Újjászületés az 1970-es években indult meg és nagyon hamar valamennyi muzulmán államban teret nyert. „Olyan széles szellemi, kulturális, társadalmi és politikai mozgalom, mely a teljes muzulmán világban elterjedt. Az iszlám ’fundamentalizmus’, melyet általában az iszlám politikai mozgalmával azonosítanak, csak egyik összetevője az iszlám eszmék, gyakorlat és retorika iránti elkötelezettség lényegesen kiterjedtebb újjászületésének. Az Iszlám Újjászületés nem szélsőség, hanem maga a fősodor, nem elszigetelt jelenség, hanem mindent átható mozgalom.”⁴² Ennek következtében a muszlim emberek körében megnövekszik a vallásgyakorlók aránya, megjelennek és egyre erősebbek lesznek a vallásos iszlám politikai pártok, az oktatást is erősítik és népjóléti intézkedéseket vezetnek be, főleg a városi szegénynegyedekben.

Az Iszlám Újjászületés kezdetével egy időben zajlott az iszlám államokban egy nagy urbanizációs folyamat, amikor nagyon sokan – döntően fiatalok – telepedtek a városokba. Az Iszlám Újjászületés ezeket a fiatal, hagyományos kapcsolataiktól elszakadt tömegeket érte el. Ugyancsak ebben az időben kezdődött egy dinamikus népességnövekedés is ezekben az államokban. Az Iszlám Újjászületés a városi szegény tömegeket karitatív, népjóléti és oktatási téren is segítette. Napjainkra a muzulmán társadalmakban az intenzív urbanizálódás mellett is megmaradtak a hagyományos kulturális értékek, ami fenntartja a muzulmán családokban a nagy gyerekszámot. Az ezredfordulóra a muzulmán társadalmakban – értve itt nemcsak a muzulmán vallású országok társadalmait, hanem az európai államokban lévő, a nyugati kultúrától elzárkózó és saját önazonosságát féltő, óvó második-harmadik generációs társadalmakat – a népesség átlagéletkora fiatal, zömében (középfokúan) iskolázott, aki vallását élete meghatározó iránytűjének tartja és ezért a vallási tekintéllyel rendelkezők szavára ad⁴³.

⁴⁰ BBC: u.o. a CIA adatait közölve

⁴¹ HUNTINGTON i.m. 170-190.

⁴² HUNTINGTON i.m. 171.

⁴³ A „vallási tekintéllyel rendelkező személy” fogalma alatt a muzulmán szent iratokat ismerő és az adott helyzetre idézeteket citálni tudó személyeket értek, aki szónoki képességekkel rendelkezik és az átlag muszlim elfogadja tanítását a vallási iratokból jól levezetettnek, függetlenül attól, hogy ez a

A fiatal muszlim népességnek ez az iskolázottsága az Iszlám Újjászületés egyik nagy hajtóereje, hiszen alig egy-két generációval korábban a népesség zöme még írástudatlan volt. Ez a réteg pedig már könnyen – mondhatni készségszinten – használja a modern kor IT és telekommunikációs eszközeit. Mivel pedig az iszlám világban is általános nagyfokú urbanizálódás a hagyományos közösségeket jellemzően megszüntette, a modern technikai eszközökkel alakít ki – elsősorban virtuális – kapcsolatokat hasonló élethelyzetű és korú emberekkel, ami előbb-utóbb ezeknek a közösségeknek a radikalizálódásához vezet. Ezeket a közösségeket pedig a modern IT eszközökkel a világháló segítségével könnyű megtalálni és az már könnyen megoldható, hogy a közösség tagjait a hálózat⁴⁴ folyamatosan csak olyan információkkal árassza el, ami világlátásuknak megfelel, és ezekkel alakítsa a csoport tagjainak magatartását, egyes kérdésekhez való hozzáállását. Ez az alakulás jellemzően radikalizálódás, hiszen az alany a virtuális hálózatban csak a neki tetsző információkat kapja, így könnyen elhiszi, hogy más nem is létezik és csak a saját csoportja által közölt információk léteznek⁴⁵.

Következtetések

Alapkérdéseink, „mi vagy te ISIS” és „mit kezdünk veled” a hosszú anyaggyűjtés és elemzés után is nyitottak, bár mondhatjuk azt is, hogy a történelem és a politikai döntéshozók lassan megválaszolják, hiszen már az utolsó állásoknál tart a harc.

Az első kérdésre nézve azt láttuk az előzőekben, hogy még most, a – vélhetőleg teljes – megsemmisítés előtti utolsó időszakban is a szóba jöhető összes, a nemzetközi közösség által ismert jogilag leírt fogalom bármelyike (állam, függetlenségi mozgalom/lázadó szervezet, terroriszervezet, bünszervezet) szerinti definíciónak képes megfelelni az ISIS. Azt is láttuk, hogy az egyes típusok közötti elhatárolásban hatalmas az elemzést végző szubjektív döntése, hiszen ezeknek a pre-állami szervezeteknek⁴⁶ a célja az, hogy a nemzetközi közös-

tanítás esetleg szöges ellentétben áll a hagyományos vallástudósok évszázadokra visszamenő tanításával; vagy hogy az illető személy rendelkezik-e bármilyen vallási képzéssel, illetőleg felhatalmazással imaalkalom vezetésére, vagy a szent iratok magyarázatára.

⁴⁴ Hálózat alatt itt nem csak magát az egész internetet, sokkal inkább a különböző közösségi portálokat értem. Az ezen portálok által az ügyfél-elégedettség növelése érdekében alkalmazott algoritmusok és más eszközök teszik lehetővé a portál számára, hogy az egyes felhasználók a számukra kedvező, tetsző tartalmakat kapják meg, az ettől eltérő tartalmaktól a rendszer megóvja. Konkrét portált, algoritmust és más módszert azért nem említek, mert az felvethetné az érintett jó hírnevének és üzleti érdekeinek megsértését; az ezekkel foglalkozó szakmai tanulmányok pedig egy-egy szolgáltató egy-egy megoldásának működését elemzik.

⁴⁵ Elég itt röviden utalni a pszichológiából ismert csoportnyomási kísérletekre, amik megmutatták, hogy ha egy személy ugyan meg van győződve az objektív helyes válaszról, de a csoport tagjai kitarthatóan mindig egy ettől eltérő hibás választ adják, előbb-utóbb ő is átáll a hibás választ adók táborába. ($2 \times 2 = ?$ 4 vagy 5)

⁴⁶ Pre-állami szervezet fogalma alatt értem személyek létszámtól független számú tagból álló csoportját, amely szervezetnek célja, hogy rendelkezzen az államiság fogalmi kritériumaival (területtel, népességgel, főhatalommal), államként működjön és a nemzetközi közösség államnak ismerje el.

ség elfogadja őket államnak. Általában ezen elismerés kikényszerítése céljából alkalmaznak terror- és más köztörvényes bűncselekményeket, ami viszont muníciót ad a velük nem rokonszenvező államoknak⁴⁷, hogy terrorszervezetnek, vagy bűnszervezetnek minősítsék.

Az első kérdés vizsgálatánál azt láttuk, hogy az állam hagyományos hármas definícióját a modern nemzetközi kapcsolatok működésére tekintettel talán újra kellene gondolni, hiszen az előzőekben láttuk, a hagyományos definíció mindhárom elemével rendelkezett. Egyvalamivel nem rendelkezett: a nemzetközi közösség bármely tagjától származó államelismeréssel, amit ugyan azt tanítjuk-tanuljuk nemzetközi közjogból, hogy az államiségnek nem szükségszerű feltétele, azonban az ISIS példájából láthatjuk, hogy napjainkban a nemzetközi közösség – esetleg annak egy része – általi államelismerés az államiség negyedik fogalmi kritériumává válik.

Az első kérdésre adható „attól függ mit akarok” politikai válaszból fakad a másik kérdésre adandó válasz bizonytalansága, hiszen a válasz itt is politikai döntés függvénye. Szakértői (nemzetközi jogi, diplomáciai, kereskedelmi) oldalról három típusú válasz lehetséges (amit a döntéshozó kívánalmai szerint lehet finomítani). Az első (amit a döntéshozók a gyakorlatban alkalmaznak is) az elpusztítás. A másik elméleti válasz, hogy éljünk békében egymás mellett, egymással nem foglalkozva. A harmadik lehetséges válasz, hogy elismerjük államnak.

Pusztítsuk el

A nemzetközi szintén a politikai döntéshozók ritka egyetértésre jutottak abban, hogy az ISIS-nek pusztulnia kell⁴⁸. Azt evidenciának tekinthetjük, hogy az ISIS a nemzetközi békét és biztonságot veszélyezteti. Ez nemzetközi politikai és diplomáciai kérdése. Az viszont már az egyes országok saját belső adata, hogy mennyi kára származott az adott országnak az ISIS tevékenységéből. Az egyes országok káradataiban is hatalmas különbségek vannak az egyes elemző cégek által felmért és becsült kárértékek között, ugyanígy az ISIS által okozott teljes kárösszeg is ezermilliárd USD különbségeket mutat az egyes elemzőknél, amely különbségeket döntően az elpusztított kulturális értékeknek (sok esetben ókori világörökségi műemlékek) a különböző szakértők által adott eltérő becslései adja. Ehhez hozzá kell, hogy számítsuk a koalíció által viselt ISIS elleni harc tényleges költségeit, amely összeg a koalíció tagállamainak mindegyikében titkos adat. Itt is csak becslésekre lehet hagyatkozni, melyek szintén több száz milliárdos költségre rúgnak a koalíció egésze vonatkozásában.

⁴⁷ Azért alkalmazom itt a „vele nem rokonszenvező állam” fogalmat, mivel a típus közti minősítés kérdése napjainkban nem csak az ISIS esetében merül föl, vannak más olyan szerveződések is, amelyek végső céljuknak az állam létet tűzték ki és ehhez próbálják államok támogatását megnyerni.

⁴⁸ Azért nem az „elpusztítják” formát használtam, mivel számos állam nem vesz részt az ISIS elpusztítására alakult koalícióban, de semmiféle nehézséget nem támaszt a koalíció működésének. Annak a politikai, diplomáciai tárgyalássorozatnak a felvázolása, amely végül erre a ritka konszenzusra vezetett, meghaladja e rövid tanulmány terjedelmi kereteit.

Bár az ISIS által okozott károk esetében beleszámítják az európai merényletek által okozott károkat, a terrorrelenes készültség által megnövekedett biztonsági költségeket nem számítják hozzá, mivel az egyes európai államokban vannak más terrorcselekményeket megkísérlő csoportosulások.

Világszinten tehát az ISIS által okozott teljes kár és védekezési költség a becslést végző módszertanától függően 1-3 ezer milliárd USD összeg körül mozog. Ezt az összeget nézve teljesen logikus döntés a kár kiváltó okának a megszüntetése. Viszont felmerül a kérdés, hogy végleg megszűnik-e a kárt kiváltó ok, vagy csak ideiglenesen? Az eddigi vizsgálatok alapján a szervezet tagjai zömében helyi arabok, de kisebb részben a világ bármely muzulmán közösségéből – úgy muzulmán vallású nem arab országból, mint nem muzulmán vallású országban élő muzulmán közösségből – származhatnak⁴⁹. Az elemzés során láttuk, hogy az Iszlám Újjászületés nagy számban biztosítja a középfokú végzettségű, fiatal, a modern IT eszközöket készség szinten használó, egy világszintű iszlám közösséghez kapcsolódó és a közösségi hálózatok működésének járulékos következményeként radikalizálódó tömegeket. Az ENSZ által készített statisztikák szerint a muzulmán államokban a fiatal (15-24 év közötti) népesség aránya a teljes lakosság 20% körül van az 1980-as évek óta. Az 1994-es statisztikában⁵⁰ az arány csökkenésének kezdetét a 2010-es évekre prognosztizálták, a friss statisztikában a csökkenés kezdetére vonatkozó becslés nem jelenik meg, mivel 2025-ig erre nem látnak valószínűséget, ennél távolabbra pedig nem állítanak fel becslést⁵¹.

Ha azt vesszük alapul, hogy ennek a tömegnek kultúrájában mélyen benne van (1) a vallási azonosságtudaton alapuló csoportképző erő, (2) a kalifa legfőbb iránymutató hatalma, (3) valamint a vallásnak és a kalifa hatalmának az egész világra való kiterjesztésének vágya, (4) illetőleg a dzsihádd, abból véleményem szerint az következik, hogy az ISIS fizikai megsemmisítése a koalíció által mindössze egy néhány éves nyugalmi időt fog hozni, majd más név alatt létrejön egy újabb szerveződés, amely az ISIS-hez hasonló ideológia alapján és hasonló módszerekkel próbálja ugyanazt a végcélt elérni. Ez pedig újra generálhatja ugyanezeket, a nemzetközi békét és biztonságot veszélyeztető problémákat. Hiszen a fiatal tömegek fogékonyak erre a parancsra, ezért van utánpótlás a dzsihádra⁵².

⁴⁹ BBC: u.o. a CIA adatait közölve

⁵⁰ Mivel Huntington ezt az adatot vette alapul könyvében (HUNGINTGON i.m. 186.), ezért a trendek vizsgálata céljából én is ezt és ugyanezen statisztikának a 2013-as verzióját használtam.

⁵¹ UN Population Division Department for Economic and Social Information and Policy Analysis: World Populations Prospects The 1994 Revision. New York, UN, 1995.

UN Population Division Department for Economic and Social Information and Policy Analysis: World Populations Prospects The 2013 Revision. New York, UN, 2014.

⁵² Az egy külön interkulturális vizsgálatot érdemlő kérdés, hogy míg az iszlám ezt elsősorban harccal, a keresztény vallásban meglévő egyetemességi vágy [Tegyétek tanítványommá mind a népetek.(Mt.28,19.)] döntően nem agresszív módon próbálja elérni ennek megvalósítását.

Békés egymás mellett élés

Látva az ISIS által végrehajtott tetteket és az eddigiek során végigvett mozgatórugókat, ez a válasz teljesen illuzórikusnak, értelmetlennek, sőt önvészélyesnek tűnik. Mégis szükségesnek tartom ennek a realitásokat nézve irracionális válasznak a rövid vizsgálatát, mivel a nyugati (európai) kultúra egyik fontos axiómája, amiből a demokratikus rendszer ered az „élni és élni hagyni”; „éljünk békében egymás mellett”; „ne zavarjuk egymás köreit” illetve a nyugati kultúrában még több formában megjelenő hasonló értelmű szólás. Itt megint egy interkulturális kérdéstről van szó, hiszen a nyugati kultúrában ez egy olyan alapelv, ami alapvetően meghatározza gondolkodásunkat, tetteinket és mivel a velünk kapcsolatba kerülő (ugyancsak ebből a kultúrkörből származó) más emberekben is megtaláljuk ezt az alapállást, könnyen arra a következtetésre jutunk, hogy ez egy egyetemes, minden emberben meglévő hozzáállás. És ha olyan valakivel találkozunk, akiben ez az alap nincs meg, (mivel a sajátunktól különböző kultúrát általában nem ismerünk) hajlamosak vagyunk úgy gondolni, hogy ezt valami következtében elvesztette és (mivel a segítségnyújtás is mélyen gyökerezik a nyugati kultúrában) ezért próbálunk segíteni neki ezt visszaszerezni. Ő viszont ezt (mivel benne ez az alapelv sose volt meg, tehát nem valami diszfunkció miatt vesztette el, vagy gátolta meg a kifejlődését) a saját kultúrája elleni támadásként éli meg, ami viszont az ő saját kulturális fogalomrendszere szerint egy olyan támadás, amit minden erejével vissza kell vernie.

Ebből látszik, hogy a „békés egymás mellett élés” már csak a kulturális különbségek révén is – nem számítva az elmúlt évek alatt okozott sérelmeket – elég nehezen elképzelhető.

Elismerés

A nemzetközi kommunikáció megkezdéséhez, első lépésként el kell ismernünk önálló nemzetközi szereplőnek és fel kell venni vele a diplomáciai kapcsolatokat. Hogy a szervezet milyen formára kap elismerést, az már egy politikai, diplomáciai kérdés, amit alapvetően minden állam szuverén módon dönt el, de a nemzetközi közösség tagjainak egyező álláspontja az elismerés típusára⁵³ a kapcsolatokat segíti. A történelmi tapasztalat azt mutatja, hogy számos szervezet végigjárta már az állammá válás véres és harcok útját és ezek a példák azt is mutatják, hogy az államelismerés után a friss állam hamar elhagyta a terror eszközzeit, sőt volt eset, amikor szövetségesévé, gazdasági partnerévé is tudott válni annak az országnak, amely területéből saját államterületét kiszakította és amely a függetlenségi harcban nem is olyan régen még a legádázabb halálos ellensége volt⁵⁴.

Igaz, hogy a nemzetközi diplomácia szokásait és szabályait az európai államok alakították ki a középkor óta, az ettől eltérő kultúrából származó államok a nemzetközi közösségbe való

⁵³ Itt alapvetően a felszabadítási mozgalomként, kormányként illetőleg államként való elismerés között kell a döntéshozóknak választani. ld. NGUYEN, Q. D. et al: U.O.

⁵⁴ ld. pl. a független Ír Köztársaság megszületésével kapcsolatos történelmi szakirodalmat.

bekerülésükkor készen kapták az akkor aktuális állapotot, legfeljebb a későbbi jogfejlődésbe szólhattak bele lépéseikkel, de olyanra nem volt példa, hogy az új állam a nemzetközi közösség egész szabályrendszerét megkérdőjelezte, elutasította, vagy magára nézve kötelezőnek nem ismerte volna el, legfeljebb egyes szabályok megváltoztatása érdekében tett lépéseket. Ebből a nemzetközi tapasztalatból, valamint abból a tényből, hogy a XX. században függetlenséget szerzett államok, bár az államelismerés előtti hosszú időszakban terrorcselekményeket is elkövettek és a nemzetközi békét és biztonságot veszélyeztették, az államelismerés után ezeket azonnal beszüntették és az ilyen harc folytatásához ragaszkodó korábbi elv- és harcostársaiktól maximálisan elhatárolódtak, logikusan adódik a következtetés, hogy hasonló pálfordulás következne be az ISIS esetleges elismerése után is. Reálisan nézve a jelenlegi helyzetet, ez az elismerés nyilvánvalóan nem az ISIS, hanem az annak megsemmisülése után néhány évvel az Iszlám Újjászületés kulturális és demográfiai erejét felhasználó ma még ismeretlen – és vélhetőleg még nem is létező – szervezet vonatkozásában fog felmerülni kérdésként⁵⁵ a nemzetközi közösségben.

Összefoglalva azt láttuk, hogy van egy szervezet, amely a közös kultúra és vallás csoportképző erejéből építette fel magát. Saját önazonosságát és önmeghatározását nem pozitív, hanem negatív módon, mindenkivel szemben állva építette fel, és a tagok személyes frusztrációját egy elpusztítandó ellenségkép elleni harcba tereli. Ez a szervezet a modern IT eszközök és a világháló hatására könnyen és gyorsan szólította meg és vonzotta magához a hasonló kulturális környezetből érkező embereket a világ minden tájáról. Ennek következtében akkora erőt szerzett, hogy a Közel-Keleten – ahonnan tagjai döntő többsége származik – saját területet alakított ki a térség államaiból, de politikáját nem csak ezen a területen, hanem világszinten fejtette ki, amit az iszlám kalifátus kikiáltásával legitímált. A nemzetközi közösség hosszabb ideig nem foglalkozott a kérdéssel, később megelégedett azzal, hogy terrorszervezetnek, akcióit pedig terrorcselekményeknek minősítette. Végül az ISIS által leginkább érintett államok koalícióba tömörültek, amit a teljes nemzetközi közösség támogatott. Így napjainkra a koalíció már az ISIS utolsó állásait támadja és minden stratégiai elemző egyetért abban, hogy az ISIS végső megsemmisítése már legfeljebb csak hónapok kérdése. Az ISIS tehát rövid időn belül meg fog semmisülni, sok romot és gyászt hagyva maga után. Azonban azok a társadalmi, szociológiai és demográfiai okok, amik segítettek a létrejöttében, az ISIS elpusztításával semmit nem változnak, ezért könnyen elképzelhető, hogy egy évtized múlva új név alatt egy hasonló szervezet szökik szárba és próbálja létrehozni a saját államát.

⁵⁵ A trendeket és az eddigi statisztikák alapján az idősorokat nézve valószínűleg a 2020-as évek közepén-végén lehet számítani egy új szervezetnek az ISIS-hez hasonló szinten való megjelenésére.

Felhasznált irodalom

2012. évi C. törvény

BARRETT, R. The Islamic State. Soufangroup, 2014.

BBS News: What is 'Islamic State'? BBC, 2, December 2015.

BRIX, J: Encyklopedia of time. SGE Publications, 2009.

BUNZEL, C: From Paper State to Caliphate The ideology of the Islamic State. Brookings, 2015.

HUNTINGTON, S: A civilizációk összecsapása és a világtrend átalakulása. Európa. Budapest, 2004.

IMF World Economy Database, 2016.

NGUYEN, Q. D. ET AL: Nemzetközi közjog. Osiris, Budapest, 1998.

TÁLAS, P. A terrorizmus anatómiája. Zrínyi, Budapest, 2006.

UN Population Division Department for Economic and Social Information and Policy Analysis: World Populations Prospects The 1994 Revision. New York, UN, 1995.

UN Population Division Department for Economic and Social Information and Policy Analysis: World Populations Prospects The 2013 Revision. New York, UN, 2014.

WOOD, G.: What ISIS really wants? Atlantic, 2015.

